

KONTABILITATEAREN INGURUAN ZENBAIT PROPOSAMEN

IGOR ALVAREZ ETXEBERRIA
FINATZA EKONOMIA I

SARRERA

Gaur egun egun burtsan bizi garen egoera dela eta berba asko egiten hari enpresa munduko, politikari eta kaleko jendeen artean. Enron-en kasua bezalako enpresa anitz(Global Crossing, Xerox, Gescartera...) agertu izan dira eta akziodunen konfidantza merkatuekiko zeharo kutsatua dagoela esan dezakegu.

Dudarik gabe enpresa hauen porrota astindu ederra eman dio burtsari, baina ez bakarrikan enpresa hauen garrantziatik baizik eta porrota baino lehen enpresa guzti hauek mozkin kontablea urtez urte agertzen zutelako beraien emaitzetan.

Hau dela eta mugimendu inportanteak eman dira arazo honi aurre egiteko, hauen artean aipagarria da Estatu Batuetako presidenteak (2002-3-8an), aurkeztu zuen plana. Bush presidentearen planak honako puntuak ditu:

- Ikuskaritzako enpresei kontrola gehiago ezartzea.
- Enpresako administradorei banatzen duten informazioa buruzko erantzunkizuna handitzea (erantzunkizun penala)
- Eta SEC-en ardurapenean jarri zuen burtsan aritzen diren enpresak banatzen duten informazioa, benetan enpresaren egoera eta bilakaerara modu egoki batean ematea.

Plan honen bitartez presidenteak akziodunen eta agente ekonomikoen konfidantza berreskuratu nahi da .

Bainan kontrolak garrantzitsuak badira ere, zer gertatzen da enpresak banatzen duten informazioarekin?. Gaur egun kontableek egiten duten lana

egokitua ahal dago enpresak, langileak, bezeroak eta akziodunak duten beharrek?

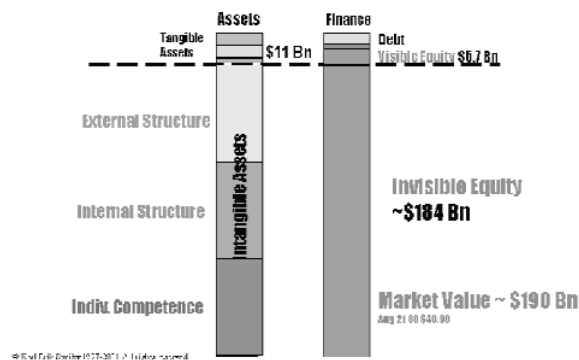
BARNE KONTABILITATEAN MUGIMENDUAK

Azkeneko hamarkadan mugimendu inportanteak eman dira kontabilitatean aldaketak sortarazteko, (Chehall, Cooper, Galbraith, Hopwood; Kaplan...). Kritika guzti hauek kontabilitatearen estrukturan aldaketa bat eskatzen dute, kontabilitateak banatzen duen informazioa enpresaren beharrei egokituz

Kontabilitate tradizionalak duen hutsunetariko bat **AKTIBO UKIEZINAK** dira. Gaur egungo enpresaren egitura, beharrak eta antolaketa zeharo aldatu egin da, enpresa industrial klasikoa geroz eta garrantzi gutxiago dauka gaurko industrian. Kaplan-ek esaten duen bezala **aro industrialak** atzean utzi dugu eta **informazio** aro berrian murgilduak daude enpresak, hori dela eta aro honetan lehiatu ahal izateko **Aktibo Ukiezinak (Jakituriaren Kapitalak)** paper garrantzitsua betetzen dute enpresetan. Baina zer dira aktibo hauek eta zergatik daukate hainbateko garrantzia?

Aktibo ukiezina nahiz eta kontabilitatean agertu (ibilgetu inmaterialak, baina bakarrik zenbait kontzeptu) 1986. urtean Suedian benetan ondasun mota hau neurtzearen beharra sortu zen, honela Sveiby-k **jaki enpresa** delakoaren teoria eraiki zuen. Sveiby –ren ustez enpresa baten balioa kalkulatzekoan normalean faktore garrantzitsu bat usten genuen kanpoan, enpresaren jakintza maila, ondorio honetara irizteko Sveiby-k **invisible balance sheet-en** teoria esplikatzeko digu eta garbiago ikusteko Nokia enpresaren adibidea ezartzen digu (nahiz eta zaharragoak egon guk azkeneko urtekoa erabiliko dugu)

Nokia's Invisible Balance Sheet, Q3 2000

Marrazkian ikusten dugun bezala enpresaren balio kontablearen eta merkatu balioaren artean ezberdintasun handia dago, diferentzi hau nahiz eta enpresa gehienetan eman, areagotu egiten da teknologia oinarria duten sektoreetan batez ere. Sveiby-k diferentzia esplikatzen du kontutan edukitzen du zerbait aktibo ukitzen, bere iritziz nahiz eta kontableki ez agertu existitzen direlako eta gainera merkatuak kontutan edukitzen dituelako. Hori dela eta ondasun hauek hiru multzotan bereizten ditu:

- ***Kanpo jakituria: Enpresak kanpo estrukturarekin erlazionatua dagoena: enpresak bezeroekin daukaten erlazioa, enpresaren irudia merkatuan, erlazioak hornitzaileekin, erlazioak bestelako agente ekonomikoekin...***
- ***Barne jakituria: Enpresaren barruan ematen diren prozesuak, enpresa antolatzeke eredu, langileen arteko erlazioa, langile eta nagusien arteko erlazioa...***
- ***Pertsonen berezko kompetentzia. Langileak bere ikasketa maila edo prestakuntza maila dela eta daukan kompetentzi maila.***

Dudarik gabe hiru baliabide multzo hauek garrantzi handia daukate, gaur egun enpresak lehiatzen den merkatuan. Gaur eguneko enpresa mundua ez da eskaintza merkatua eta hori dela eta enpresari buruzko ideia aldatu behar dugu. Fordismoaren garaiak amaituak daude, batez ere zerbait sektoreetan, eta gaur egun enpresa bat lehiakorra izateko gaurko merkatuak duen egoerara egokitu behar da, enpresak amaierarik gabeko berrikuntza behar du merkatuan mantendu ahal izateko eta berrikuntza horiek lortzeko enpresa informazioaren arora egokitu behar da. Informazio aroan informazioak duen garrantzia geroz eta handiagoa da eta ondorioz enpresa baten balio jakiteko bere informazio edo jakite maila zenbatekoa den ezin bestekoa da.

Sveiby-ren lehenengo teoria hau txosten batean egokitu zen 1988. urtean, txostenaren egilea Konrad Taldea izango da. Teoria azaldu eta berehala Suediako enpresa askok teoria honen bilakaera praktikoa eraikitzen ari ziren, bere enpresen jakituri maila neurtzeko, horretarako modelo ugari sortu egin zirelarik (WM-DATA, SKANDIA, AFS, FFNS...). Mugimendu honen ondorioz modelo ezberdinak bi teoria ezberdinetan banatu ziren :

- Lehenengo eredu motan enpresaren jakituria maila kuantifikatzea da helburua, hau da zenbakiz baloratzea ondasun ukitzen hauek balio dutena. Bide honetatik SKANDIA enpresak jarraitu zuen eta gaur egun ukitzen baloratzeke eredurik garrantzian dira (azken urtean arrakasta handia lortu duena Intelec modeloa izan da)

- Bigarren multzoan Sveiby-k jarraitutakoa da eta honen adierazlea bere "Intangible Assets Monitor"(1996) izango da.

"Intangible Assets Monitor"-en helburua enpresaren jakituri mailaren balioa neurtzea ez da izango, baizik eta indikadore batzuen bitartez jakite maila hauen bilakaera neurtzea izango da. Honela Sveiby-ren ustez enpresaren helbururik nagusiena akziodunen aberastasun maila handitzea izango da epe luzean, helburu horretara irizteko enpresak bere jakituriaren balioa handitu beharko du.

Helburu hau lortzeko Sveiby-k kudeaketarako "Intangible Assets Monitor" eratzen du. Honek enpresaren ikuspuntu orokor bat ematen dio erabiltzaileari, alde batetik zati finantzario bat edukiko du non enpresaren egoera ekonomiko finantzarioari buruzko informazioa jasoko duen, arlo hau lantzeko enpresaren kudeaketarako erabiltzen diren ratio tipikoak kontutan edukiko dira, (barne kontabilitate klasikoak jasotzen dituen informazio motak). Bainan Sveiby-rentzat jakituriaren neurketa ezinbestekoa denez beste zati garrantzitsu bat agertzen da non jakite mailarekin erlazionatua dagoen neurketak jasotzen dituen. Bigarren zati hau bere hasierako teoriarekin erlazionatua dago "Invisible Balance Sheet" honela zati hau hiru jakituri moeta neurtzeko erabiliko da: kanpo jakituria, barne jakituria eta langilearen konpetentzia.

Monitore honek ikuspuntu globalago bat ematen dio enpresako buruei, finantza arloa bakarrik kontutan edukitzen duten enpresek, normalean epe laburrari ematen diote garrantzia, hau da, urtean lortu dituztenten mozkinak, marginak, errentagarritasuna, kostuak...., akziodunei banatu beharrezko informazioa datu hauetan oinarritzen delako, baina epe laburreko ikuspuntu honek arazoak ekar diezaioke enpresari, askotan emaitza horiek lortzeko enpresak bestelako arlo garrantzitsuak alde batera uzten dituelako, eta honela enpresarentzat ezinbestekoak diren inbertsioak egin gabe utzi ditzazke, epe laburrean izan ditzazketen eragin negatiboa direla eta. Adibidez langileen prestaketarako enpresak egin dezaken inbertsio bat gastu bat bezala kontsideratuko dugu ondorioz ekitaldiko emaitza finantzariotan eragin negatiboa dauka, aldiz prestaketa horrek suposatu duen jakituria ez dugu neurtzen nahiz eta etorkizunean enpresa lehiakorra izateko ezinbestekoa izan . Tresna honen helburua akziodunen balio epe luzean handitzea denez eta gaurko egoeran jakituria ondasun ezinbestekoa denez, ezinbestekoa izango da bere jarraipena, bainan kontutan utzi gabe enpresaren arlo finantzarioa, beraz bien arteko elkar erlazio bat bilatzen da.

Talde honetan eta denboran nahiko gertu gaur egun tankera hauetako eredurik garrantzitsuena daukagu Kaplan eta Norton –en "Balance Score Card". Ereduek honek 4 zatitan banatzen du bere egitura:

- Arlo finantzarioa: Enpresaren egoera finantzarioari buruzko indikadoren osatua.
- Bezeroei buruzko informazioa jasotzen duten indikadoreak.
- Enpresa barruko prozesuak neurtzen dituen indikadoreak.
- Enpresaren hezkuntza maila neurtzen duen indikadoreak.

Ikusten dugunez Kaplan ereduan informazio finantzarioa kuantitatiboaz gain bestelako informazio motari ere garrantzia ematen zaio, honela enpresak epe luzeko helburuak ezarriak dituen horiek lortzeko arlo ezberdin horietan eman beharko diren helburu ezberdinekin lotu beharko ditu, eta ez hori bakarrik baizik eta bigarren mailako helburu horiek lortzeko ezinbestekoak diren faktoreak definitu beharko ditu, eta definituak daudenean neurtu. Honela faktore kritiko bakoitzaren aldaketa batek enpresaren epe luzeko helburuetan duen eragina neurtuko dugu, epe laburra epe luzearekin lotuz, eta datu finantzarioak datu ez finantzarioekin.

Kaplan-en kudeaketa sistema hau oso denbora txikitik arrakasta handia lortu du munduan zehar, enpresariari enpresaren ikuspegi berria ematen diolako eta edozein faktoreen eragina neurtu ditzakelako, eta garrantzitsuena dena, hasierako eragin batek inzidentzia izango du sistemaren hurrengo mailan, eta honela erlazioen eta indikadoreen katea jarraituz, enpresaren epe luzeko helburuetan eman daiteken influentzia neurtu ahal izango da.

Aurreko sistemarekin konparatuz antzekotasun nabariak ikusi ditzazkegu, ala nola, bi sistema hauek indikadore finantzarioak eta ez finantzarioak erabiltzen dituzte, enpresaren estrategia eta plangintza kontrolatzeko eta aurrera eramateko. Gainera indikadore ez finantzarioak hiru arlo ezberdineko informazioa neurtuko dute eta hemen ere berdintasun bat ematen da.

- Sveiby-ren modeloan kontrolatu beharreko lehengo jakituria multzoa kanpo erlazioa baldin bada Kaplan-ek bezeroei buruzko informazioa jasotzen du, beraz nahiz eta Sveiby-ren modeloan definizioa zabalagoa izan bi egileek antzeko gauza neurtu nahi dute.
- Bigarren jakituri multzoa barne jakituria da eta aldiz BSC-ek enpresaren barne prozesuak dira, beraz hemen ere gauza bera ari dira neurtzen.
- Hirugarren jakituria multzoa langileen kompetibitatea neurtu nahi da eta aldiz BSC-en enpresaren hezkuntza maila, nahiz eta berdina ez izan, bigarren sistemak kontutan edukitzen du pertsonen hezkuntza bere kompetentziaren eragile garrantzitsua dela. Hala ere puntu honetan lehengo sistema konplexuagoa da zeren eta kontutan edukitzen du langile baten berezko kompetentzia edo langile berri batek ekartzen duen jakituri maila eta kompetibitatea.

Argi gelditzen da berdintasunak ematen direla, ala ere ezberdintasun garrantzitsu bat ematen da bien artean, lehengo teoriaren helburua izango da enpresaren jakituri maila handitzea zeren eta beraien ustez jakituri maila hau handitzen bada zuzenean enpresaren balioa handituko da merkatuetan eta horrek ekarriko du akziodunen aberastasunean inkrementu bat. Aldiz Kaplan helburua ez da jakituri maila handitzea baizik eta enpresak erabaki dituen helburuak aurrera eramatea, baina hauek aurrera eramateko enpresak kontutan eduki beharko ditu kudeaketa sistema klasikotik at gelditzen diren faktore/ondasun ukiezin hauek.

Beraz badirudi eta bi adibide hauekin frogatu dugula barne kontabilitateak azkeneko urteetan gaurko enpresek dituzten arazo eta beharrei egokitu dela, baina zer gertatzen da kanpo kontabilitate edo kontabilitate finantzarioarekin. Argi dago kontabilitate finantzarioak hutsune handiak dituela zenbait gaietan eta batez ere ondasun ukiezinari buruz informazioa emateko momentuan. Har dezagun Sveiby-ren adibide bera, Nokiaren kasua aztertzen badugu bere merkatu balioa ia 17 aldiz handiagoa da bere balio kontablearekin konparatuz, (badakigu enpresaren merkatu balioan faktore askok eragina dutela, askotan gainera faktore hauek makroekonomikoak izan daitezke edo eta espekulatioak besteak beste, hala eta nahiz eta faktore hauen garrantzia handia izan baita ere enpresaren jokaera, eta bilakaera garrantzia handia daukate bere merkatu balioan eta Nokia enpresaren kasuan, enpresa heldua da, ezaguna eta iharduera bide argia duena), diferentzi horren zati bat enpresaren ondasun batzuk kontableki baloratu gabe daudelako izango da, hau da jakituriarekin erlazionatuan dauden ondasun ukiezinak ez dira kontabilizatuko, demagun Nokiak fisiko garrantzitsu bat kontratatu egiten duela eta ondorioz enpresaren akzioak igotzen direla, kanpo kontabilitateak bakarrik langile horren soldataren informazioa banatuko du eta enpresaren balio kontablean ez du edukiko inolako eraginik. Aldiz beste enpresa batek Nokia enpresa erosten baldin badu merkatu balioa eta balio kontablearen arteko diferentzia kontableki azalduko du merkataritza fondoaren bitartez.

Beraz kontabilitatearen helburu nagusia baldin bada enpresaren irudi fidela ematea, gutxienez dudan jarri dezakegu azkeneko urteetan helburu hori betetzen ari dela, batez ere teknologia arloko enpresetan, non aipatu dugun bezala, ondasun ukiezinak lehiatzeko ezinbestekoak dira eta jakituria bezalako ondasunen balio enpresaren ibilgetuen balioaren gainetik egoten da. Beraz zer egin hori konpontzeko?.

KANPO KONTABILITATEAN MUGIMENDU ALDAKETAK.

1994. urtean AICPA-k arazo honen garrantzia kontutan harturik Lan talde bat eratu zuen non honen buru Edmund L. Jenkins (Arthur Andersen bazkide nagusia) zelarik. Lan talde honen helburua zen ekonomi berriaren informazioa enpresa munduaren hezkuntzan sartzea. Beraien uzteaz enpresek banatzen zuten informazio finantzarioa ez zen erabiltzaileen beharrei egokitzen. Beraien txostenean "Improving Business Reporting: Customer Focus" ondoko ondorioak emate zituen:

- Teknologi berrien sorkuntzak eta globalizazioak ekarri duen lehiaketa mundialen ondorioz, enpresek beraien antolakuntza, kudeaketa, produktuen diseinuetan, arriskuen kudeaketan ...aldaketak sortu ditu.
- Aldiz enpresak banatzen duen informazio ez da erritmo berean aldatu.
- Enpresaren munduak garrantzi handia ematen dio bezeroei, hori dela eta informazio kontableen bezeroei ere zerbitzua hobetu beharko zaie, banatzen zaien informazioaren bitartez.
- Enpresak gaur egun kudeaketa sistema berriak erabiltzen dituzte, non enpresaren epe luzeko balio handitzeko eta horretarako indikadore ez finantzarioek garrantzi handia daukate, beraz ez da logikoa hain garrantzitsua den informazioa enpresaren jabeei (akziodunei) ez banatzea.

Arrazoi guzti hauek zirela medio lan taldeak honako proposamenak eman zituen:

- Etorkezunari buruzko, enpresaren estrategia, arriskuak eta aukerei buruzko informazioa ematea
- Epe luzean enpresarentzat balio sortzen duten faktoreei buruz informazioa ematea, ahaztu gabe informazio ez finantzarioa.
- Enpresak bere iharduera kudeatzeko erabiltzen duen informazioa eta merkatura banatzen duen informazioaren artean erlazio estuagoa egotea.

Nahiz eta txosten honek oniritzi asko jaso, horien artean Steven M H Wallman SEC-en arduradunetako bat, enpresen erantzuna ez zen espero zena eta bere inzidentzia ez zen izan oso garrantzitsua.

BIDE POSIBLE BATEN SORKUNTZA

Honelako mugimendu asko eman dira, talde pribatu eta publikoengandik ala ere aurrekoaren arrakasta txikiarekin, baina 2001. urteko Abenduan

CICA-k (Canadian Institute of Chartered Accountants) MD&A txostena aurkeztu zuen gida liburu baten bitartez.

MD&A txostenak bi helburu izango ditu: alde batetik enpresaren momentuko egoerari buruz informazioa ematea (eta hemen merkatuarentzat garrantzitsuak diren faktore guztiei buruzko informazio banatuko da, nahiz eta informazio hau urte kontuetan ez agertu), eta bestetik enpresak beraien akzio-dunentzat epe luzean aberastasuna nola pentsatzen duten sortzea, eta zein ihardueren bitartez lortu behar duen. Beraz txosten hau urte kontuen osagarri baliotsu bihurtzen da.

Txostenaren printzipiorik garrantzitsuenak honakoa da " irakurleak ikus eta uler dezatela enpresaren ekitaldiko ihardueraren emaitza eta enpresaren etorkizuneko bilakaera enpresaren ikuspuntutik", beraz argi uzten da txostenean izaera informazio emaile bezala. Gainera txostenak honako bigarren mailako printzipioak izango ditu:

- Urte kontua osatu.
- Enpresak jarraitu behar duen bidea ezarri.
- Enpresaren kudeaketa erabiltzea enpresaren balio epe luzean handitzeko.
- Epe luzeko estrategia eta epe laburreko operatiboaren artean erlazio sendo eta zentsuzkoa egotea.
- Erabiltzailei beharrezko informazio banatzea.
- Banatu beharrezko informazio errealak, konparagarriak, ulerkorra eta garrantzitsua izan behar du.

Helburu hauek lortzeko MD&A txostena bost ataletan banatzen da:

- Epe luzean aberastasuna sortzeko , helburu, strategi eta enpresaren ikuspegia ezartzea.
- Helburuak lortzeko beharrezko faktoreak zeintzuk diren erabakitzea.
- Ezarriak dituen helburuak aurrera eramateko enpresaren gaitasun maila.
- Emaizten analisia eta konparaketa alde aurretik egindako aurrikuspenekin.
- Enpresak onartzen duen arrisku maila plangintzatuta duen iharduera aurrera eramateko.

Estruktura hau emateaz gain txostenak MD&A bat egiteko beharrezkoak diren zenbait aholku ematen dira. Ala ere aurreko barne kontabilitate sistemetatik alderatuz hemen ez da ematen txostena egiteko formato konkretu bat, baizik eta enpresa bere ezaugarri eta beharrak kontutan edukita askatasun osoz egin dezake, baldin eta oinarriko estrukturarekin eta printzipioekin bat datorren.

AZKEN KOMENTARIOAK

Ikusten dugu azkeneko urteetan mugimendu garrantzitsuak eman direla urtekontuek ematen duten informazioa erabiltzaileen beharretara egokitzeko, MD&A-ren kasuan esan dezakegu Ontarioko burtsak behartzen dituela bertako enpresak MD&A egitearekin. Nahiz eta txostena oraindik ere bere helburua bere osotasunean ez bete, arauak momenturo azaltzen ari dira, txostenak dituen hutsuneak betetzeko eta Kanadiako beste zenbait burtsak hasi dira txosten hau ere eskatzen, beraz baliteke hurrengo urteetan bide hau beste zenbait herrialdetan zehar zabaltzea (Australian eta Estatu Batuetan mugimenduak hasi dira), ala ere honelako proposamenak beharrezkoak dira gure lanbideari behar duen berrikuntza inportante bat emateko.

BIBLIOGRAFÍA

- AICPA Special Committee on Financial Reporting, Improving business reporting: Customer Focus. www.rudgers.edu/Accounting/raw/aicpa/business/main.htm
- Brown,D.A.: "Preventing Enron North:Improving Financial Reporting and Corporate Governance in Canada", Ontario Securities Comision, Conferences Board's 2002 Business Outlook Briefings, , 2002. martxoak 7
- Chartered Accountants of Ontario 42(CAO): "www.icao.on.ca/public/new/mar4tr.pdf" " Canadá, 4 Marzo, 2002.
- Canadian Performance Reporting Initiative Board (CICA):"Management Discussion and Analysis: Guidance on Preparation and Disclosure", Review Draft, 2001. Abendua.
- Eccles,R.G; Herz, R.H.; Keegan, E.M; Philips D.M.H. "la revolucion: value-reporting", Ediciones Deusto 2001.
- Financial Accounting Foundation (FAF):"Financial Accounting Foundation Considers Changes to Streamline FASB Process; Emphasizes Need for Independent Accounting Standart Setter", Norwalk, 2002.-eko martxoak 14
- FASB, "Bussines and Financial Reporting, Challenges from the New Economy", Special Report., 2001.-eko apirilak
- KAPLAN,R.S& NORTON,D.P., "Cómo utilizar el Cuadro de Mando Integral, para implantar y gestionar su estrategia". Ed. Gestión 2000, Barcelona ,200-ko azaroa.

KAPLAN,R.S& NORTON,D.P., "Cuadro de mando Integral", Ed. Gestión 2000, Barcelona 1993.

Ontario Securities Comision, "Report on Staff´s Review of Interim Financial Statement and Interim Management´s Discussion and Analysis", Staff Notice 52-713, 2002-ko otsailak 7

SVEIBY,K.E: "The Invisible Balance Sheet". 3. ed. 2001-ko urriak, "<http://www.sveiby.com>"

SVEIBY,K.E: "The Intangible Asset Monitor", 199-ko maitzak 7, "<http://www.sveiby.com>"